

Slovenjgradec. V naš kraj so po smrti g. odvetnika dr. Pirnata prišli kar trije novi odvetniki, tako da imamo pri nas sedaj štiri odvetnike. Novi odvetnik dr. Schreiner je takoj po prihodu ustanovil novo nepotrebno ljudsko posojilnico kot zadruge z omejeno zavezo, pri kateri jamči vsak zadržnik z dvakratnim zneskom deleža, tako da pri deležu 10 Din znaša jamstvo 20 Din, pri 100 članih 2000 Din, kar ne nudi dovolj jamstva za uspešno delo posojilnice. Poleg imenovanega odvetnika sedi v odboru neki nemški graščak blizu Velenja, neki uradnik in edino znana oseba — bivši župan Cajnko. Posojilnice kot zadruge z omejeno zavezo se niso obnesle, o čemur pričajo nedavni dogodki v Ljubljani. Ljudstvo se naj drži stare hranilnice in posojilnice, pri kateri jamčijo naši najuglednejši možje s celim svojim premoženjem, in pa okrajne hranilnice.

Januš Golec:

Predizobrazba za latinske šole.

Na obeh straneh Sotle je purja reja že od nekdaj na višku. Pri nas doma so vzredili vsako leto po 17 do 20 pur in jih klali ob raznih svečanih prilikah. Oblast nad kurjim življenjem ter smrtjo so pa imeli izključno stara mati.

V času, ko so se doigrali v prihodnjem javnosti zaupani doživljaji, je bila obdana moja rojstna hiša od ene strani od mogočnega hrastovega gaja. Ker sem bil prvi in najstarejši otrok, so mi naložili babica večkrat dolžnost, da sem pogledal za purami.

Kakor znano, pelje stara pura svoje mladiče daleč proč od hiše. Kolikokrat je mučno na večer iskati purčeta, ki se plaho tiščiijo stare na kakem oddaljenem travniku.

Devet let mi je bilo, ko so odgojili stara mati 17 puric toliko, da so se jim že bile omužile glave. Ni jim bila več življenska nevarnost ne rosa, ne koprive. Lepo in veselo je bilo gledati živalice, ko so čebljale po travnikih krog pazne starke ter pobirale kobilice, polže ter smukale zrelo travnato seme.

Nekega popoldne sem sedel v brezdelju na štepihovi ograji. Izpred hiše so mi zabičali stara majka, naj pazim skrbno na purice, ki so skakljale za staro ob obeh straneh potočka tik hrastovega gozdiča.

Kmalu sem pozabil na purjo stražo. Pred našo kovačnico je dogotavljal stari kovač Perček lesen bicikelj. Vozil se je na onem z velikim kolesom spredaj ter majhnim zadaj. Nekje v trgu je videl novo iznajdbo na dvoje enakih koles. Čisto sam je ustvaril leseno kolo z železnim okovom na mestih, kjer bi bil les le premehak. Baš je natikal z vso skrbjo železno gonilno verigo od zadnjega kolesa proti zobčasti prestavi na sredini. Zadnja predpriprava za vožnjo na biciklu me je tako zanimala, da sem smuknil z ograje krog vodnjaka h kovačnici. Kovač mi je razkazoval svoj lastnoročni umotvor. Oba sva se poglobila v tehnično redkost, s katero se je nameraval postaviti mojster v nedeljo na cesti skozi Sedlarjevo.

Gonilna veriga je bila natakunjena. Decdec me je dvigal na okorno sedalo, stara pura je krknila iz polnega grla ob potoku tik gozda . . . Kovač me je spustil na tla. Ozrla sva se proti potoku in nemo ostrmela nad prizorom: V trop puric se je zaganjala z bliskovito naglico lisica! Stara pura je krkala preplašeno, se zaganjala z razprostrtimi krili v drzno roparico. Mladina se je tiščala k starki, pri vsakem lisičjem naskoku je obležala ena živalca vgriznjena v hrbet na smrt. Ti smrtonosni naskoki lisice so bili tako na gli, da je popadalo 17 mladičev, predno sva se midva sploh zavedla, kaj da se prav za prav godi. Krikanje stare pure je bilo tako proseče mogočno, da je preplašilo ušesa stare matere in dekle, ki sta trebili solato pri kameniti mizi pod jablano na dvorišču. Obe sta brzeli proti potoku med: he-ho! kliči, a bilo je prepozno! Lisica je smuknila v hrastov gaj brez plena, po morišču je pobrcavalo v zadnjih izdihljajih 17 puric, le starka je še vedno prhala našopirjenega perja proti gozdiču, v katerem se je skrila purja smrt . . .

Iz onemelosti me je vzdramila krepka bunka v hrbet. Roka stare matere mi je med sunki ter psokami poklicala v spomin, kaj in koliko sem zagrešil z otroško nepazljivostjo. Ko so me oklestili babica od temena do pet in je opsovala dekla kovača, so se usuli potoki ženskih solz radi tako žalostne in prezgodnje purje smrti.

Domim, da bi se bilo potočilo toliko solz radi Herodove morije nedolžnih otročičev, kakor se je pri nas oni večer po lisičjem napadu. Na krik in vik dveh žensk so priletele še druge z njiv in vse v glasen jok radi smrti 17 puric. Glavna krivda se ni zvrnila na lisico, ampak na naju zijasta štor, ki sva nemo mirno gledala napad. V očigled joku ter regljanju babnic je kovač zaklel, pljunil, zaklenil kovačnico in odkorecal brez izgovora proti vasi v krčmo.

Ubogi jaz! Kolikokrat sem bil oni večer zlasan in nabunkan! Dolgo je trpelo, predno so otipale ženske vsa v hrbet ugriznjena purčeta in ugotovile smrt — vseh 17. Dekla je odnesla na smrt preplašeno staro puro v kurnik. Mladiči so bili še negodni za uživanje. Stara mati so odredili pokop.

Mati me je spodila pod odejo, ker sem se ji smilil. Zaspali nisem mogel in sem dobro čul, kako so oštevali babica iz sejma vrnivšega se očeta. Slišati je moral celo zgodbo in tudi on je moral prevzeti del krivde, ker se je upala lisica malodane tik pred hišo. Opazoval sem dober teden, kako je snel oče v mraku puško s klina in se odpravil proti gozdiču na prežanje za lisico. Po letih je še le priznal, da ni zasledoval roparice, ampak šnopsljal v bližnji gostilni pozno v noč.

O lisičjem pokolju naših puric je govorila od nedelje naprej cela fara. Eni so obsojali naju s kovačem; drugi staro mater, ker je zapovedala prerani pokop mladostne purje pečenke.

Mizar Podhrastovski je bil večkrat zaposlen pri naši hiši. Kako smo poslušali nekega večera, ko je položil na mizo godalo, katerega je nazval »citre«. Zakli-

mi popolnoma nerazumljiva. Enostavno ne vem, kaj da hočeš povedati.

— Sledeče: rudnik in topilnice so veliko slepilo. Las Casas od drugod dobiva zlato, to pa je postavil le zato, da bi odvrnil pozornost od pravega vira. Razven njega najbrž samo še en človek pozna skrivnost . . . in sicer oni, ki zlato preliva v drogeve. Toliko je gotovo: Jama Zlate mačke ni bajka! Nekje mora biti in mi jo moramo najti. Moram iti, da me najdejo v sobi, ko me pridejo buditi. Potem pa bodeva dalje govorila o celi zadevi.

Kakor je Casas v začetku izjavil, v svojem stanovanju ni imel dovolj spalnic, zato je Henrik prenočeval v drugi hiši, ki je bila oddaljena od Raoulve kakih sto metrov. Iti je moral po odkritem prostoru. Ni opazil, da je iz sence stopil neki človek in tiho šel za njim.

Hitel je, da bi prej prišel v sobo. Naenkrat je zaslišal za seboj korake in ko se je ozrl, je videl, da se mu naglo bliža en mož. Najbrže kak ponočni delavec gre domov.

— Buenos Días!

— Bons Días! — je odgovoril Dübello v tamošnjem narečju.

— Delovne ure so dolge in težke za to majhno plačo — se je oglašil mož v precejšnji razdalji.

Vrag vzami tega lopova! je mislil Henrik, ker je

menil, da se hoče spustiti z njim v dolg razgovor. Nekoliko moram govoriti, drugače se zbudi v njem sum.

Obstal je in čakal možakarja.

Čez nekaj trenutkov mu je Miguel stal nasproti. Ko da ga je strela zadela, vkljub temu pa si je prizadeval, da bi bil miren.

— Glej, glej! — se je začudil in prijazno pozdravil Miguela. — Mislim sem, da ste onstran Parane.

— Gospodar me je nenadoma nazaj poklical — je izjavil Miguel in je med tem osuplo premeril gosta.

Dübello je dobro razumel ta pogled. Ker kaj je moglo pripraviti tujca, da bi ob tej nenavadni uri v taki obleki hodil okrog.

— Spodaj sem bil, ker bi rad vedel, kako izgleda rudnik ponoči.

— Ravno tako, kakor po dnevu! — je mrzlo odgovoril Miguel.

— Sedaj se moram umiti in preobleči. — Dübello je hitel proti domu.

— Ali ste že dobili drugo uho, ki ga morate izročiti gospodarju? — je še vprašal.

— Ne, — je odgovoril jezno Miguel. — Toda ni daleč čas, ko ga dobim.

— Vražji lopov! — je zamrmral Dübello, ko je dospel v sobo. — Mislim, da ne bo škodilo, ako bom zelo oprezen . . .

Ne delajte si skrbi za BIRMSKO DARILO!
 Lep molitvenik, pa en rožnovenec
 je poleg navadnih spominčkov najlepši spomin.
 V današnjem „Gospodarju“ najdete cenik TISKARNE SV. CIRILA

njal se je na krščeno dušo, da so te njegove citre za las enake onim bučnega šolnika. Kaj bi kupoval tako blago pri trgovcu! Kar sam je napravil iz trdega in mehkega lesa citre, na katere je napel strune iz medene in jeklene žice. Brundal je po strunah tako spretno pesmice, polke ter koračnice, da smo ga občudovali vsi. Mizarjeva pristno domača godba se je oprijela najbolj očeta. Zaključek citraškega nastopa je bil ta, da je odstopil Podhrastovšek na koncu godalni izdelek očetu.

Poleg puške je odslej oče najbolj vestno čuval citre. Ob količkaj prostem času se je zmuzal v mizarništvo delavnico, kjer je shranjeval skrivnosti, položil citre na mizico in skušal posnemati Podhrastovška v prebiranju po strunah. Pri citraškem vežbanju je gledal otec, da je bil sam ter neopazovan. Kako in koliko je napredoval v brundanju po razgreti žici, mi ni znano. Toliko lahko trdim, da je celo stara Roza večkrat povdarila:

»Gazda citrajo, slabo vreme bo.«

Te očetove citre so izzvale tudi mojo radovednost. Če očeta ni bilo doma, sem bil jaz pri citrah. Domači so mi pustili to veselje, nikdo me ni tožaril očetu, ker mu kvarim instrument.

Stara mati so bili zaposleni v družbi žensk pri kameniti mizi pod barivcem na dvorišču. Pred mizarstvo delavnico sem brenkal po citrah, krog z vodo napolnjene korita so tekale in frfotale po vodi mlade račke... Kar naenkrat je zabreščala na desno od mizarstvo delavnice lesa na plotu. Na dvorišče je buknila stara prasica in naravnost med brezskrbne račke. Parkrat je odprla na stečaj gobec in pozobala živalce, kakor bi pobrala koruzna zrna. Pri pogledu na bliskoma izginule račke sem se tako prestrašil, da so mi padle citre iz rok in še prasico je preplašil udar strun. Skočil sem proti koritu, da otmem življenje preostalim račkam, prasica nazaj proti ograji in na nesrečo je stopila z obema prvima nogama na sredino citer. Glasen — resk — tunf — in očetova godbena punčica je bila uničena za vedno!

Babica so me pošteno počesali radi izginulih račk; očetu sem se pa zameril trajno, ker je odcitrala zadnji marš na pristno domačih citrah — prasica.

Očetove citre in krvoločna svinja je bila precej časa v najbolj živahni razpravi na našem samotnem domu. Zdrobljeno dno citer se ni dalo več popraviti; požrešno prasico pa je odvadila zobanja račk ter piščet stara Bibička s pokladanjem plesnive svinjske masti, s katero je krmila žival prikrito med kruhovo skorjo.

Stari materi je naganjala vsakdanje skrbi zavest: Kaj bo ob raznih slovesnih prilikah na zimo, ko ne bo ne puranov in ne rac. Purjo ter račjo smrt sem najbolj občutil jaz na lastni koži, ker sem baje zakrivil obe.

Ženske pri hiši so že nekoliko pozabile na kurjo usodo, ko je bušil v ospredje nov žalosten dogodek, ki je bil odločilen za celo moje življenje.

Od lisičjega pomora preostala stara pura se je potolažila v toliko, da je začela zopet nesti.

Ravno pure so ona domača perutnina, ki najbolj prikriva gnezdo. Žival nese navadno precej daleč proč od doma za kako mejo ali grmovjem. Na gnezdo smukne previdno, kadar je zasigurana, da je ne opazuje nikdo. Kdor hoče izslediti purje gnezdo, jo mora opazovati od daleč in tako, da žival tega ne zapazi.

Naša stara pura je nesla, a bogznaj — kje? Lepega popoldne sem prejel iz ust stare matere povelje, naj sedem na ograjo krog vodnjaka in skrbno pazimo, kam bo smuknila pura na gnezdo. Natanko sem se držal babičinih navodil in sledil previdni živali precej časa po hribu nad hišo. Stopala je počasi, izbirala travo, preganjala kobilice in se ozirala previdno na vse strani. Na vrhu pred ajdino njivo je obstala, pogledala nazaj proti domu in izginila v cvetoči ajdi. Iz njive je ni bilo — dokaz, da gnezdi v Drenovškovi ajdi. Ukaz babice sem izpolnil natančno. Purje gnezdo sem izsledil in že sem bil pri kovačnici.

Na hribu je počil strel. Komaj se je razjeknil pok, že je hitel po hribu navzdol Drenovšekov Drečica in vlek el nekaj pernatega za seboj. Naša ženska družba je bila za malo južino zbrana okrog kamenite mize in sosedov fantek je hušnil naravnost na dvorišče. Pred staro mater je položil ono pernato stvar s pripombo:

»Teta, — to vam pošiljajo Hostnikov stric.«

Glabočka Jera je dvignila darilo Hostnikovega strica, bila je ustreljena — stara pura!

Drenovškovo posest nad našo hišo je bil kupil pred leti Hostnik. Pravdala sta se z očetom radi meje in radi tega nam je nagajal, kjer je le mogel. Največja zabava mu je bila, če je lahko podkrepil kako perutnino, ako je prestopila mejnik. Tokrat pri stari puri pa se ni zadovoljil samo s kamenjem in krepelcem, ampak je posegel celo po purjem življenju s puško.

Ženski svet je odločil, da je ustreljena pura ravno tako užitna, kakor če bi bila zaklana.

Pod večer so babica oparili ustreljeno puro in se lotili raztelesenja, kateremu sem moral prisostovati tudi jaz, ker nisem posvaril živali pred smrtno nevarnostjo. Ko so se majka prepričali z lastno roko, da je hranila pura v sebi še kakih 20 jajc za iznos, so mi nategnili za vsako jajce ušesa in mi zabičali, da drugo že še pride!

Oni večer po javni ustrelitvi stare pure sta imela stara mati ter oče dolgi posvet. Še taisti teden je začel zahajati k nam šolnik, ki me je mrcvaril z vsem potrebnim za prvo gimnazijo.

Naša hiša je bila eno zimo brez purje ter račje pečenke — to baje po moji krivdi in radi tega nisem postal »hirt« na domačiji, ampak sem moral z devetimi leti za zmiraj od doma.

Navadno pomagajo kmetskim fantom v latinske šole razni talenti; meni so pa: purja in račja smrt ter od krvoločne — prasice zdrobljene citre!

XV.

Čez dve uri so se Betka, Gregor in Dübello zbrali na verandi k zajutruku. Gregor je bil še vedno presenečen. Po njegovem mnenju so se dogodki zelo naglo razvijali.

— Ravno sedaj sem dobil to; — je izročil Henrik pismo.

Dübello je čital:

»Odpoklicali so me in, žal, ves dan bom moral biti odsoten. Uredite se udobno! Na razpolago so vam tudi konji, ako jih bode rabili. — Raoul Las Casas.«

— Priznati se mora, da je zelo pozoren — je pripomnil. — Da, konje bomo potrebovali... Vse konje, kolikor jih lahko dobimo!

— Kaj nameravaš? — je vprašal Gregor.

— Takoj povem. Prej zajutrujmo. Morda pozneje ne bomo imeli časa jesti. Oh, kako me boli hrbet!

— Ali si bil že daleč? — je vprašala Betka.

Dübello je prikimal in ukazal mir, ker se je pojavil strežnik s kavo. Ko so bili zopet sami, je povedal Betki, kaj je doživel ponoči.

— Čudna zgodba — je vzkliknila Betka, ko je Dübello utihnil.

— Kak načrt imaš? — je vprašal Gregor.

— Načrt je odvisen od poročil, ki jih prinese Lopalo — je odvrnil Henrik.

— Lopalo?

— Da, ker je šel za Raoulom. Argentinec si najbrž ravno sedaj prizadeva, da bi spravil skriti zaklad na varno. Lopalo ga bo opazoval in nas potem popelje za njim.

— Kakor se zdi, je ta Indijanez izvrsten pomočnik! — ga je hvalil Gregor.

— To je gotovo. Toda saj je že tu.

Skozi okno so videli Lopalo. Sedel je na muli in se počasi bližal hiši. Dübello je šel ven in se razgovarjal z njim. Čez nekaj trenutkov se je vrnil.

— Lopalo pravi, da je Casas zgodaj zjutraj odšel. S seboj je vzel enega človeka. Lopalo mu je ob obrežju sledil notri do soteske. Ona dva sta tam pustila konje in sta peš nadaljevala pot.

— Tako je zapisano na pergamentu! — se je živo vmešala Betka. — »Od tam idi v suhi prepad; tu pusti konje!« Kam sta se obrnila potem?

Tega Lopalo ni vedel. Ker sta nadaljevala pot peš, se mu ni zdelo vredno, da bi njima sledil. Lahko bi ga zapazila. Zato se je vrnil, da bi prinesel poročilo. Misli, da nista daleč od kraja, kjer sta pustila konje.

— No, to lahko hitro doženemo — je pripomnil Govers. — Predlagam, da takoj odrinemo.

Dübello se je zamislil.

Dalje prih.

Naredite veselje svojim birnančkam in kupite jim v spomin **Botrice!** lep molitvenik, pa enoročnovenec polety novadnih spominčkov. V darilaženem »Gospodaru« pogledajte cenik TISKARNE SV. CIRILA